

Regler for økologisk kvægbrug

Foto: Linda Duve

Innovationscenter
for Økologisk Landbrug

FEBRUAR 2024

Regler for økologisk kvægbrug

Det følgende giver i kort form overblik over de vigtigste regler inden for økologisk kvægbrug. Oversigten samler EU-regler, Brancheanbefalinger og Hjerteordning samt giver eksempler på omlægningsforløb.

En fuldstændig oversigt over EU-regler findes i Landbrugsstyrelsens [Vejledning om økologisk jordbrugsproduktion](#). Se lbst.dk/okologi.

OMLÆGNING

- Anmodning om certificering og anmeldelse af omlægning kan ske året rundt og på alle datoer. Dyr/arealer kan tidligst påbegynde omlægning, når Landbrugsstyrelsen har modtaget anmeldelsen.
- Hele bedriften skal have påbegyndt omlægning til økologisk produktion inden for to år. Hvis dette ikke ønskes, anmeldes det som samtidig drift af en ikke-økologisk produktionsenhed.
- Dyrehold til eget forbrug er dog undtaget
- Omlægningstid for mælk er seks måneder ved overgang til økologisk produktion.
- Omlægningstid for kvæg er 12 måneder og mindst $\frac{3}{4}$ af dyrets levetid for, at det kan sælges som økologisk kød. For bedrifter, der er omfattet af "Brancheanbefalingen for kreaturer", skal alle dyr være født som økologiske, hvis de skal slagtes som økologiske.
- Ved "24 måneders samtidig omlægning" i kød-kvægbesætninger er omlægningstiden 24 måneder for, at dyrene kan sælges som økologisk kød. Se dog Brancheanbefalinger

OMLÆGNING AF AFGRØDER TIL FODER

Afgrødetyper til foder	Konventionel afgrøde *)	Omlægningsafgrøde	Økologisk afgrøde
Etårige afgrøder (korn, majs, roer, grønsager m.m.)	Afgrøden er sået før påbegyndt omlægning, eller afgrøden høstes mindre end 12 mdr. efter jorden er påbegyndt omlægning	Afgrøden er sået efter påbegyndt omlægning, og afgrøden høstes mindst 12 mdr. efter, jorden er påbegyndt omlægning	Afgrøden er sået mindst 24 mdr. efter, jorden er påbegyndt omlægning
Græs/permanent græs (inkl. kløvergræs, frøgræs, kløverfrø, lucerne)	Afgrøden høstes mindre end 12 mdr. efter, jorden er påbegyndt omlægning	Afgrøden høstes mindst 12 mdr. efter, jorden er påbegyndt omlægning	Afgrøden høstes mindst 24 mdr. efter, jorden er påbegyndt omlægning

*) Se dog undtagelse for proteinafgrøder til foder ("20 pct.-regel")

FODER, GROVFODER OG TILSFÆTNINGSSTOFFER

- Mindst 70 pct. af foderet skal komme fra bedriften selv eller, hvis dette ikke er muligt, være produceret i samarbejde med andre økologiske bedrifter i Danmark.
- En økologisk foderration kan sammensættes af økologiske afgrøder, omlægningsafgrøder og konventionelle proteinafgrøder under særlige forudsætninger.
- Omlægningsafgrøder fra egen bedrift kan indgå med op til 100 pct. i en økologisk foderration. Indkøbte omlægningsafgrøder kan indgå med op til 25 pct. i en økologisk foderration regnet pr. kalenderår (i pct. af tørstof). Bemærk, at indkøbt omlægningsfoder og eget foder fra første omlægningsår tilsammen kun må indgå med 25 pct. af foderrationen.
- Visse proteinafgrøder, der høstes i første omlægningsår (0-12 måneder efter jorden er påbegyndt omlægning), kan indgå i en økologisk foderration med op til 20 pct. til egne dyr på bedriften. Det kan være ærter, hestebønner, lupin eller blandinger af korn og bælgæd, samt flerårige foderafgrøder som kløver, græs og lucerne. 20 pct. af foderrationen beregnes pr. dyr pr. år, undtagen for bedrifter, der er omfattet af "Brancheanbefalingen for kreaturer", hvor de 20 pct. beregnes pr. dyr pr. dag.

- Foder fra arealer, hvor der er lejet græsningsret, sidestilles med foder fra egne arealer.
- Foderrationen skal bestå af min. 60 pct. grovfoder (i pct. af tørstof pr. dyr pr. dag), dog må kør i de første tre måneder efter kælvning tildeles en ration med min. 50 pct. grovfoder. Kravet om 60 pct. grovfoder er ikke opfyldt, hvis kraftfoder/korn tildeles ad libitum.
- Kalve skal fodres med naturlig mælk i de første 90 dage (mælkefodringsperioden). Ved brug af mælkeerstatning, så skal den være økologisk og må ikke indeholde kemisk fremstillede bestanddele eller bestanddele af vegetabilsk oprindelse.
- Kalve, der ikke går sammen med en ko i mælkefodringsperioden, skal have tilfredsstillet deres suttebehov f.eks. med en narresut, pattespand eller lign. Der skal være mindst en narresut pr. kalv og sutten skal være tilgængelig mindst 20 min. efter mælketildeling.
- Kalve i mælkefodringsperioden skal have fri adgang til grovfoder og adgang til drikkevand fra fødslen.
- Foderstoffer, der består af eller er fremstillet ved brug af genetisk modificerede organismer (GMO), må ikke anvendes i økologisk jordbrugsproduktion. Forbuddet gælder ikke for veterinære lægemidler.
- I mineralblandinger må der bruges op til en pct. ikke-økologiske urter, krydderier og melasse som bindemiddel (beregnes pr. dyr pr. år).
- Foderet må kun indeholde mineralske fodermidler og fodertilsætningsstoffer som fremgår af bilag 3 i [Vejledning om økologisk jordbrugsproduktion](#). Det må f.eks. ikke indeholde antibiotika eller andre lægemidler, farvestoffer, syntetiske aminosyrer eller lignende.
- Få organiske syrer er tilladt til ensilering og konservering af foder f.eks. citronsyre, propionsyre og myresyre.
- Goldkør kan evt. afgræsse mindre arealer. Kvier skal gå på græsarealer, der gennem sommerperioden tilpasses deres foderbehov.
- Småkalve kan opstaldes indendørs, indtil de er fire måneder gamle. Kalve i alderen fire til seks måneder skal have adgang til afgræsning i perioden 1. maj til 1. september, når vejrforholdene tillader det.
- Alle dyr, der tages på stald i afgræsningsperioden, skal fremgå af en logbog. Også når det er kort tid ifm. inseminering, dyrlægebesøg eller lignende.
- Afgræsningsarealer skal have økologisk eller omlægningsstatus. Dog kan kreaturer afgræsse græsmarker på egen bedrift i første omlægningsår i en periode, der svarer til 20 pct. af foderrationen på årsbasis (ca. to mdr.).
- Malkekvæg og kødkvæg fra bedrifter, der er omfattet af "Brancheanbefalingerne for økologiske kreaturer", kan ikke afgræsse omdriftsgræsmarker i første omlægningsår, men kan afgræsse ekstensive, permanente græsmarker i første omlægningsår i en periode, der svarer til 20 pct. af foderrationen på årsbasis (ca. to mdr.) Marker med flerårige afgrøder (kløver/græs) skal være påbegyndt omlægning senest ved fællesskemafristen (i høståret), hvis afgrøderne skal indgå i den økologiske foderplan.

AFGRÆSNING OG AFGRÆSNINGSMARKER

- Fra den 15. april til den 1. november skal alle dyr have adgang til afgræsning, når vejrforholdene og hensyn til jordbunden og dyrene tillader det. Dyrene skal være på afgræsningsarealet mest muligt i løbet af dagen og have mulighed for at æde frisk græs. For lakterende køer vil afgræsningsarealet normalt være stort nok, hvis der er mindst 0,1 til 0,2 ha pr. dyr, afhængigt af græssets vækst og kvalitet. Find flere eksempler i [Vejledning om økologisk jordbrugsproduktion](#).

Foto: Camilla Kramer

OPSTALDNING

- Efter kælvning skal ko og kalv gå uforstyrrede sammen i minimum 12 timer - dog gælder minimum 24 timer for bedrifter omfattet af brancheanbefalingen eller er tilmeldt hjerte-mærkeordning (tre hjerter).
- Kalve må kun opstaldes i enkeltboks i den første leveuge. Husk narresut.
- Alle dyr skal have adgang til et rent liggeareal, der er velforsynet med ren strøelse. Alle dyr skal kunne ligge ned samtidigt, dvs. mindst en sengebås pr. ko.
- De særlige arealkrav til stalde skal overholdes, herunder at mindst halvdelen af det krævede minimumsareal skal være med fast gulv. Bemærk at arealkravet i bekendtgørelsen om dyrevelfærdsmæssige mindstekrav til hold af kvæg i visse tilfælde er større end økologikravet.
- Besætninger, der er tilmeldt dyrevelfærdsmærket med to eller tre hjerter, har ekstra regler for opstaldning.
- Fra 1. januar 2024 er det ikke muligt at have økologiske køer i bindestald.

BEHANDLING

- Behandling med veterinær medicin skal føres i logbog, og medfører to gange så lang tilbageholdelsestid som i konventionelt brug. Det er ikke tilladt at opbevare eller bruge veterinær medicin til andre dyr end dem, dyrlægen har anført på emballagen. Eventuelle medicinrester skal fjernes fra bedriften.
- Tilbageholdelsestiden er 48 timer for alle lægemidler, hvor den generelle tilbageholdelsestid er 0. Vacciner er dog undtaget.
- Mere end tre behandlinger med veterinære lægemidler inden for 12 måneder medfører, at dyret skal omlægges på ny. Vacciner, vitaminer, mineraler, bedøvelse og smertelindring ved operation, behandling mod parasitter og fluer, intern patteforsegling og glucosepræparater ved stofskiftelidelser regnes ikke med i de tre behandlinger.
- En behandling defineres som en behandling af et sygdomskompleks med veterinære lægemidler, hvor dyrlægen har stillet diagnosen. Hvis dyret bliver behandlet for samme sygdom/kompleks igen, inden der er gået 14 dage efter behandlingens afslutning, kan det regnes som én behandling.

- Intern patteforsegling er kun tilladt, hvis dyret i en tidligere goldperiode har haft mastitis, eller hvis der samtidig goldbehandles med antibiotika.
- Ikke-receptpligtige produkter til udvortes brug f.eks. pour-on mod fluer kan bruges (pt. er der ikke godkendte midler på markedet).
- Ikke-receptpligtige produkter til indvortes brug kan bruges, hvis de overholder reglerne til økologisk fodring (f.eks. visse elektrolytter og calciumpræparater). Se bilag 3 og 5 i [Vejledning om økologisk jordbrugsproduktion](#).
- Behandling med hormoner er kun tilladt ved konkrete sygdomstilfælde og ikke til at fremkalde eller synkronisere brunst.
- Afhorning af kalve skal søges via Tast selv som en særlig tilladelse for besætningen ifm. omlægning til økologi eller første gang, der afhornes.

HUSDYR-/MEDICINLOGBOG

- Besætningslisten (fra CHR) og foderplaner indgår i den samlede husdyrlogbog. Foderplaner skal være tilgængelige for hele perioden siden seneste kontrol og det skal fremgå at du på årsbasis overholder grænserne for indkøbt omlægningsfoder, foder fra første års omlægningsmarker, grovfoder og eget/dansk foder.

Foto:Linda Duve

- Ud- og indbindingsdatoer for alle dyr, evt. græsningsaftaler eller brug af samgræsningsarealer skal fremgå af logbogen.
- Enkelt dyr, der holdes på stald i græsnings sæsonen, skal altid noteres i logbog eller lign. med en årsag.
- Alle behandlinger og indgreb, samt evt. gennemlægningsdatoer skal noteres, se krav til medicinlogbogen i afsnit 34.7 i [Vejledning om økologisk jordbrugsproduktion](#).
- Ved køb/salg af økologiske dyr til levebrug skal kopi af logbogen følge med som dokumentation for tidligere behandlinger.

INDKØB AF DYR

- Der skal som udgangspunkt indsættes økologiske dyr ved etablering, fornyelse eller udvidelse af en økologisk besætning. Tjek altid husdyrtabasen www.OrganicLivestock.dk og der skal søges om tilladelse til indsættelse af både ikke-økologiske handyr og hundyr.
- Kalve til økologisk stude- eller slagtekalveproduktion skal komme fra økologiske besætninger.
- Der kan efter ansøgning indkøbes op til 10 pct. konventionelle kvier. De 10 pct. beregnes på baggrund af antallet af voksne dyr i besætningen (køer, kvier over 24 mdr. og handyr over ni mdr.). I særlige tilfælde, f.eks. ved varig udvidelse

af besætningen, kan procentsatsen efter ansøgning forhøjes til 40 pct.

- Konventionelle køer kan ikke indkøbes til en økologisk besætning – dyr af bevaringsværdige racer er dog undtaget. Konventionelle tyre til avl må efter ansøgning gerne indsættes.

VÆR OPMÆRKSOM PÅ

- At Landbrugsstyrelsen certificerer bedriften til økologisk produktion og kontrollerer den mindst en gang om året.
- At du skal indsende oplysninger om bedriften hvert år i Økologiskemaet i april og straks indberette ændringer.
- At alle dyr af samme art, f.eks. køer og kalve, skal overgå til økologiske forhold samtidig.
- At du kan søge tilskud til økologisk dyrkede arealer fra Landbrugsstyrelsen. Du søger hvert år i Fællesskemaet. Se: www.lbst.dk/tilskudsguide.

Foto: Henrik Bierregaard

Supplerende regler for økologisk kvægbrug

Ud over de nævnte EU-regler kan de økologiske mælke- og kødkvægproducenter have krav om supplerende regler fra deres mejeri/slagteri eller ved tilmelding til det statslige dyrevelfærdsmærke (Hjerteordning). I begge tilfælde kan der være stramninger i forhold til EU's regler.

BRANCHEANBEFALINGER FOR ØKOLOGISKE KREATURER - UDDRAG

Mejeriforeningen, Økologisk Landsforening og Landbrug & Fødevarer har udarbejdet de frivillige anbefalinger. Virksomheder, som tilslutter sig anbefalingerne, stiller dermed krav til deres leverandører om at opfylde de supplerende regler. Se den fulde udgave af "Anbefalinger for at højne dyrevelfærd, miljø og etik ved produktion af økologisk mælk og kød for bedrifter med kreaturer" på icoel.dk.

1. Begrænset brug af antibiotika
 - 1.1. Forbud mod, at landmanden selv foretager medicinsk efterbehandling med antibiotikaholdige veterinære lægemidler af dyr over seks måneder.
 - 1.2. Forbud mod brug af tredje og fjerde generations cephalosporiner.
 - 1.3. Bredspektrede antibiotika må ikke anvendes til bedriftens kreaturer, medmindre der foreligger en særlig veterinærfaglig begrundelse. Ved yverinfektioner kun, hvis koen har sepsis (blodforgiftning). Ved goldning kun hvis forudgående undersøgelse af mælkeprøve viser infektion med B-streptokokker, Staph. Aureus, Strep. Uberis, Strep. Dysgalactia eller Trueperella pyogenes.
2. Græs, lucerne og bælg-sæd fra arealer i første omlægningsår kan udgøre op til 20 pct. af foderrationen. Andelen skal opgøres pr. dyr pr. dag til forskel fra EU-reglerne, hvor andelen opgøres som gns. pr. år. Andelen kan dog opgøres som gns. pr. år for permanente græsarealer med afgrødekoderne 250, 251, 252, 253, 254 og 256. Marker med flerårige afgrøder (kløver/græs) skal være påbegyndt omlægning senest ved fællesskemafristen (22. april 2024), hvis afgrøderne skal indgå i den økologiske foderplan.
3. Gødningsmængde – der må højst udbringes 107 kg udnyttet N pr. ha i gns. på bedriften.
 - 3.1. Begrænset anvendelse af ikke-økologisk husdyrgødning. Der kan højst anvendes uafgasset, ikke-økologisk husdyrgødning svarende til 43 kg udnyttet N pr. ha, dog op til 65 kg udnyttet N pr. ha, hvis mindst 22 kg N kommer fra husdyrgødning via biomasse fra et biogas-anlæg. Gødningskravene gælder også som et gennemsnit for alle marker på den bedrift, der leverer korn/foder til økologiske kvægbedrifter.
4. Forbud mod eksport – kalve under tre måneder må kun sælges til viderefodning på danske bedrifter.
5. Forbud mod systematisk aflivning af kalve. På bedrifter med igangværende sanering af Salmonella Dublin vil systematisk aflivning fortsat være tilladt.
6. Ko og kalv skal gå sammen i mindst 24 timer efter kælvning.
7. Krav om adgang til hudpleje for alle dyr i alle staldafsnit og på græsmark. Supplerer reglerne i [Bekg. om dyrevelfærdsmæssige mindstekrav til hold af kvæg](#). Når dyrene er på græs, skal der være adgang til kobørste, kløpind, træer eller lignende, hvis dyrene ikke har adgang til børsterne i stalden dagligt.
8. På årsbasis 50 pct. af halmen til strøelse være økologisk.
9. Kreaturer skal være født økologiske for at kunne sælges som økologisk kød.
10. Flere krav til transport til slagteri og til slagtning, f.eks. maks. otte timers transporttid til slagteri.

DYREVELLFÆRDSMÆRKET FOR ØKOLOGISKE KREATURER

Mange økologiske mælke- og kødkvægproducenter er tilmeldt statens dyrevelfærdsmerkingsordning - "hjertemærke" - niveau to eller tre, som betyder få yderligere krav til dyrenes forhold ud over økologireglerne. Læs mere om tilmelding, regler og kontrol af bedrifterne på bedre-dyrevelfaerd.dk: "For virksomheder - Bedre Dyrevelfærd". Bemærk at der er nye regler på vej fra 1. juli 2024.

SUPPLERENDE KRAV FOR ØKOLOGISKE KVÆG-BESÆTNINGER, DER PRODUCERER KØD

Niveau 1-3:

- Handlingsplan, der sikrer lav dødelighed i besætningen, skal udarbejdes og følges som en del af egenkontrolprogrammet.
- Bindestald er ikke tilladt.

Niveau 3:

- Ko og kalv skal gå sammen i de første 12 uger efter kælvning og kalven skal kunne patte koen.

SUPPLERENDE KRAV FOR ØKOLOGISKE KVÆG-BESÆTNINGER, DER PRODUCERER MÆLK

Niveau 1-3:

- Handlingsplan, der sikrer lav dødelighed i be-

sætningen, skal udarbejdes og følges som en del af egenkontrolprogrammet.

- Bindestald er ikke tilladt.

Niveau 3:

- Ko og kalv må ikke adskilles i de første 24 timer efter kælvning.
- Totalarealet skal være mindst 6,6 m²/ko for små racer og 8,0 m²/ko for store racer. Dog kan 2,0 m²/ko (stor race) af arealet udgøres af udeareal, der er til rådighed til motion.

KONTROL AF DYREVELLFÆRDSMÆRKET

Den årlige økologikontrol, som Landbrugsstyrelsen udfører i økologiske besætninger, er samtidig den årlige auditering af dyrevelfærdsmærket i økologiske besætninger. Hvis økologikontrollen konstaterer overtrædelser af dyrevelfærdsmæssig karakter, orienterer de Fødevarestyrelsen mhp. vurdering ift. Dyrevelfærdsmærket. Økologikontrollen skal ikke kontrollere kriterierne, herunder totalarealet i stalden pr. malkeko - men ved indlysende overtrædelser underrettes Fødevarestyrelsen. Fødevarestyrelsen kontrollerer besætningerne f.eks. via kontrolkampagner, der er målrettet Dyrevelfærdsmærket.

Foto: Lindt Duve

Foto: Henrik Bjerregaard

Kontakt

Birgit Ingvorsen
Chefkonsulent
biin@icoel.dk
Tlf. +45 23 74 37

Ann-Sofie Andreassen
Konsulent
aska@icoel.dk
Tlf. +45 24 98 10 23

Iben Allber Christiansen
Specialkonsulent
iben@icoel.dk
Tlf. +45 61 97 49 09

Irene Fisker
Specialkonsulent
iref@icoel.dk
Tlf. +45 23 31 41

Maja Bertelsen
Konsulent
mabe@icoel.dk
Tlf. +45 20 37 86

Arne Munk
Chefkonsulent
amuk@icoel.dk
Tlf. +45 23 34 73

Scan og læs
Regler for økologisk
kvægbrug på icoel.dk

STØTTET AF

Promilleafgiftsfonden for landbrug